af denne licens noget krav på, at reglerne om forudbetaling af restitutionen finder anvendelse på ham efter de på datoen for licensens udstedelse gældende vilkår. På grund af de særlige formål for ordningen med forudbetaling af restitutionerne er det navnlig ikke berettiget, at den først og fremmest anvendes til at overskride eksportlicensens gyldighedsperiode. Gyldighedsperioden for disse licenser er fastsat inden for rammerne af de herfor gældende regler og kan kun ændres på de betingelser, der er fastsat i denne lovgivning, uafhængigt af reglerne om forudbetaling af restitutionerne.

I de forenede sager 44 til 51/77

44/77: GROUPEMENT D'INTÉRÊT ÉCONOMIQUE »UNION MALT«, Aurec-sur-Loire,

45/77:SOCIÉTÉ »GRANDES MALTERIES MODERNES«, Paris,

46/77: SOCIÉTÉ »MALTERIES FRANCO-BELGES«, Paris,

47/77: SOCIÉTÉ »ÉTABLISSEMENTS J. SOUFFLET«, Nogent-sur-Seine, og SOCIÉTÉ »LA PROVIDENCE AGRICOLE DE CHAMPAGNE«, Reims,

48/77: SOCIÉTÉ »COOPÉRATIVE INTER-MALT«, Longuenesse,

49/77: SOCIÉTÉ »MALTERIES CHEVALIER MARTIN«, Dijon, og SOCIÉTÉ »UNION-CHAMPAGNE MALT«, Reims,

50/77: GROUPEMENT D'INTÉRÊT ÉCONOMIQUE »PARIS-MALT«, Issoudun,

51/77: SOCIÉTÉ »MALTERIES BOUCQUEY«, Saint-André,

repræsenteret og bistået af advokat Jean-François Pericaud, Cour d'Appel de Paris, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokaterne Loesch og Walter, Cour d'Appel de Luxembourg, 2, rue Goethe,

sagsøgere

mod

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER, Bruxelles, repræsenteret af sine juridiske konsulenter, J. Amphoux og R. Wainright, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg hos Kommissionens juridiske konsulent, Cervino, Bâtiment Jean Monnet, Kirchberg,

sagsøgte

angående erstatning i henhold til EØF-traktatens artikel 178 og artikel 215, stk. 2,

afsiger

DOMSTOLEN

sammensat af: præsidenten H. Kutscher, afdelingsformændene M. Sørensen og G. Bosco, dommerne A. M. Donner, P. Pescatore, A. J. Mackenzie Stuart og A. O'Keeffe,

generaladvokat: H. Mayras
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Sagsfremstilling

De faktiske omstændigheder og parternes anbringender under skriftvekslingen kan sammenfattes således:

I — Faktiske omstændigheder og skriftvekslingen

1. Malt af byg (position 11.07 A II b i den fælles toldtarif), et landbrugsprodukt, der udvindes af byg (forarbejdningskoefficient: 1,33), hører under den fælles markedsordning for korn; denne markedsordning er oprettet ved Rådets forordning 120/67 af 13. juni 1967 (EFT 1967, s. 29; org.ref. JO 117/2269, 1967), som fra 1. november 1975 er afløst af Rådets forordning 2727/75 af 29. oktober 1975 (EFT L 281/1, 1975).

For at muliggøre eksport af de omhandlede varer til lande uden for Fællesskabet ydes der ifølge denne markedsordning en restitution, der skal udligne forskellen mellem markedsprisen i Fællesskabet og priserne på verdensmarkedet.

For produkter, der hidrører fra forarbejdning af korn, såsom malt, fastsættes restitutionen hver måned efter den i artikel 25 i forordning 2727/75 omhandlede forvaltningskomitéprocedure, men denne restitution kan når som helst ændres af Kommissionen under hensyn til markedssituationen. Eksport af malt til lande uden for Fællesskabet kræver desuden, at der fremlægges en eksportlicens, hvis udstedelse er betinget af, at der stilles sikkerhed. Forpligtelsen til at eksportere anses som opfyldt, når den eksporterede mængde er højst 7 % mindre end den mængde, der er angivet i eksportlicensen. Forordning 2042/75 (EFT L 213, 1975) fastsætter for malt licensens gyldighedsperiode til 11 måneder, plus den måned, hvori licensen er udstedt.

Eksportlicensen kan endelig indeholde en forudfastsættelse af restitutionen, jf. artikel 16, stk. 4, i forordning 2727/75.

2. De fællesskabsregler, der gælder for dette system, foreskriver desuden for bestemte produkter, herunder malt og byg, at der under visse betingelser kan ske forudbetaling af restitutionerne, inden produkterne faktisk forlader Fællesskabets geografiske område, og for så vidt angår forarbejde produkter endog forud for forarbejdningsprocessen. Med henblik herpå indførte Rådets forordning 441/69 af 4. marts 1969 (artikel 2 og 3) (EFT 1969 (I), s. 84; org.ref. JO L 59/1, 1969) to ordninger med forudbetaling, således at varen enten henføres under reglerne om »eksportoplag for varer der udføres i uændret stand« eller reglerne om »forarbejdning under toldkontrol«. Gennemførelsesbestemmelserne til disse ordninger findes i Kommissionens forordning 1957/69 af 30. september 1969 (EFT 1969 (II), s. 410; org.ref. JO L 250/1, 1969).

Reglerne om eksportoplag for varer, der udføres i uændret stand gælder kun for varer, der omhandles i samme forordnings bilag II, herunder malt. Denne ordning består i, at en bestemt mængde *malt,* for hvilken der er meddelt eksportlicens, undergives toldkontrol i lokaler, der er særligt godkendt af toldvæsenet. Den pågældende kan når som helst foretage anmeldelse om oplæggelse i eksportoplag, selv på licensens sidste gyldighedsdag. Restitutionen udbetales, så snart varerne er undergivet toldkontrol, idet der tages forbehold for, at de faktisk eksporteres uden for Fællesskabets geografiske område i uændret stand og inden for en vis frist. Ifølge denne ordning skal der stilles sikkerhed for tilbagebetaling af den udbetalte restitution med tillæg af 20 % i tilfælde, hvor de pågældende varer (bortset fra force majeure-tilfælde) faktisk ikke har forladt Fællesskabets geografiske område inden for de foreskrevne frister. Den længste frist ifølge forordning 1957/69 var seks måneder fra den dag, da varerne blev undergivet toldkontrol, hvilket gav den eksportør, der skulle gennemføre en eksportkontrakt, en maksimal frist på 18 måneder (11 + 1 + 6).

Reglerne om eksportoplag med henblik på forarbejdning under toldkontrol, også kaldet »præfinansiering«, gælder kun for basisprodukter, der eksporteres som forarbejdede produkter, jf. forordningens bilag I, der nævner malt. Ordningen går — for så vidt angår malt — ud på, at en vis mængde *byg,* hvis faktiske tilstedeværelse i fabrikken skal kunne påvises, undergives toldkontrol. Når toldvæsenet modtager anmeldelsen om anbringelse i oplag, godkender det licensen for eksport af en mængde *malt,* der svarer til den mængde byg, der befinder sig i fabrikken, divideret med en forarbejdningskoefficient, som i det foreliggende tilfælde er 1,33. Restitutionen for det produkt, der skal eksporteres, udbetales, når basisproduktet er undergivet toldkontrol. Den restitution, der skal udbetales, er ikke den for det anvendte basisprodukt gældende, men den, der gælder for det forarbejdede produkt i den form, hvorunder det skal eksporteres. Betingelserne for betaling og sikkerhedsstillelse svarer til dem, der gælder for reglerne om eksportoplag for varer i uændret stand.

Til forskel fra reglerne om eksportoplag for varer i uændret stand begrænsede ovennævnte forordning det maksimale tidsrum for, hvor længe de produkter, for hvilke der krævedes eksportlicens, kunne forblive under proceduren med forarbejdning under toldkontrol til den del af licenses gyldighedsperiode, der resterede på dagen for varernes undergivelse under toldkontrol. Hvis denne resterende gyldighedsperiode var mindre end 3 måneder, blev den tilladte periode for varernes forbliven under toldkontrol imidlertid forhøjet til 3 måneder. Dette gav eksportøren en maksimal frist på 15 måneder (11 + 1 + 3) til at opfylde kontrakten.

3. Ved forordning 413/76 af 25. februar 1976 (EFT L 50/18, 1976)

foretog Kommissionen visse ændringer i de ovennævnte ordninger. Den nedsatte navnlig den periode, hvori visse kornprodukter — herunder de omstridte produkter — kan forblive under de ovennævnte toldprocedurer, der tillader forudbetaling af restitutioner.

For så vidt angår proceduren med eksportoplag for varer, der udføres i uændret stand, bestemmer artikel 2 i forordning 413/76, at for produkter, der henhører under position 11.07 i den fælles toldtarif, nedsættes fristen for varernes forbliven under toldkontrol til den del af eksportlicensens gyldighedsperiode, der resterer på dagen for undergivelse under den pågældende toldprocedure, når denne del er mindre end seks måneder. Såfremt anvendelsen af denne bestemmelse medfører en frist for undergivelse under den pågældende toldprocedure på mindre end en måned, udvides denne frist til en måned.

For så vidt angår reglerne om eksportoplag for varer, der forarbejdes under toldkontrol, forblev fristen for varernes forbliven under toldkontrol, nemlig eksportlicensens resterende gyldighedsperiode, uændret. Forordningens artikel 1, stk. 2, præciserer dog, at hvis anvendelsen af nævnte regel medfører en frist for undergivelse under toldkontrolproceduren på mindre end en måned, udvides fristen til en måned.

Den maksimale frist, som maltvirksomhederne rådede over til opfyldelse af en eksportkontrakt, blev således ved forordning 413/76 nedsat til udgangen af den tolvte måned.

I henhold til artikel 3 trådte forordning 413/76 i kraft på syvendedagen efter offentliggørelsen i *De Europæiske Fællesskabers Tidende,* altså den 4. marts 1976. Artikel 3, stk. 2, præciserer, at forordningen ikke gælder for produkter, der før dens ikrafttræden faldt ind under en af de ved forordning nr. 441/69 indførte ordninger med forudbetaling af restitutionen.

4. De sagsøgende virksomheder arbejder, alt efter hvilken virksomhed det drejer sig om, med produktion, oplagring, bevaring, forarbejdning og handel med malt.

I juni/juli 1975 indhentede sagsøgerne eksportlicenser mod sikkerhedsstillelse; restitutionen var forudfastsat for eksport fra Fællesskabet af bestemte mængder malt. Disse udførsler skulle i henhold til kontrakter, der var endeligt indgået på forskellige datoer, foretages før datoen for udstedelse af forordning 413/76 (25. 2. 1976). Da sagsøgerne fandt, at de havde lidt et tab på deres kontrakter på grund af denne forordnings ikrafttræden, anlagde de den 18. april 1977 erstatningssøgsmål i henhold til EØF-traktatens artikel 215, stk. 2.

5. Ved kendelse af 13. maj 1977 har Domstolen i medfør af procesreglementets artikel 43 besluttet at forene de foreliggende sager under retsforhandlingerne og domsafsigelsen.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse og i en første fase at begrænse denne forhandling til spørgsmålet om, hvorvidt Kommissionen har begået en fejl, der kan pådrage den ansvar over for sagsøgerne.

II — Parternes påstande

Samtlige *sagsøgere* har nedlagt påstand om, at Domstolen:

»— statuerer, at søgsmålet mod Kommissionen for ansvar uden for kontraktsforhold kan antages til realitetsbehandling, og giver sagsøgerne medhold i dette søgsmål, og herved,

— af de ovennævnte grunde dømmer Kommissionen for De europæiske Fællesskaber til at betale sagsøgerne

et nedenfor nærmere angivet beløb i franske francs i erstatning med renter af dette beløb efter diskontosatsen ved Banque de France fra dagen for indgivelsen af nærværende søgsmål;

— dømmer Kommissionen til at afholde samtlige sagsomkostninger.«

Det beløb, som sagsøgerne kræver i erstatning i henhold til nævnte påstand, er følgende:

— 927 330,48 FF i sag 44/77,

— 1 447 120,25 FF i sag 45/77,

— 703 645,99 FF i sag 46/77,

— 354 546,73 FF til Société des Établissements J. Soufflet, og 274 152 FF til Société La Providence agricole i sag 47/77,

— 6 058 585,51 FF i sag 48/77,

— 2 802 934,87 FF til Société Malteries Chevalier-Martin og 53 924,20 FF til Société Union-Champagne Malt i sag 49/77,

— 4 197 444,00 FF i sag 50/77,

— 125 025,20 FF i sag 51/77.

Sagsøgte har nedlagt påstand om, at Domstolen:

»1) frifinder sagsøgte;

2) dømmer sagsøgerne til at afholde sagsomkostningerne.«

III — Parternes søgsmålsgrunde, indsigelser og øvrige anbringender

Sagsøgerne har først forklaret, at kontrakterne mellem maltvirksomhederne og bryggerivirksomheder især indgås i tidsrummet maj til oktober hvert år, og at leveringen af den pågældende vare fordeles over tidsrummet mellem oktober-november og oktober-november, undertiden december, i det følgende år. Denne tidsforskel mellem bestillingen og de første leverancer skyldes ligesom kontrakternes varighed både økonomiske og tekniske hensyn, der er særlige for den pågældende sektor:

— Bryggerivirksomhederne køber på det tidspunkt, som de finder gunstigt, dvs. efter konjunkturerne og den forventede udvikling på verdensmarkedet for byg. Udviklingen på dette marked afhænger ikke alene af EØF's eksportpolitik for byg, men også af udbudene fra de store tredjelande, som eksporterer byg og producerer malt. Opkøbene af malt sker ved licitationer, som er åbne i 3-4 uger, undertiden længere.

— Byghøsten er ikke ens fra år til år. De biologiske kendetegn for en bestemt høst, der er afgørende for udfaldet af maltningen, og for muligheden for at opfylde bestemte normer, kendes først efter afslutningen af »hvileperioden«, og først hen mod slutningen af september/begyndelsen af oktober er alle den nye bygs potentielle egenskaber »vågnet«.

— Det er netop i denne periode, at de særlige udbudsbetingelser udarbejdes mellem brygger og malter, som begge tilhører samme brance. For bryggerens vedkommende skal de udbudsbetingelser, der aftales med en bestemt maltvirksomhed, en europæisk f.eks., tage hensyn til de potentielle egenskaber i den byg, der er til rådighed i Europa. Det endelig mål er, at bryggeriet i bryggeriåret kan disponere over en råvare, der er så konstant som muligt. Disse udbudsbetingelser binder sålede teknisk set kunde og leverandør til hinanden for et helt år. Det er udelukket at skifte leverandør hver anden, tredje eller fjerde måned.

Dette forklarer, hvorfor en oplagsordning på 6 måneder, som skal lægges til licensens gyldighedsperiode på 11

måneder, ikke udgør et unormalt privilegium, som er urimeligt i forhold til de almindelige regler. Ordningerne med oplag og præfinansiering har netop gjort det muligt ved udløbet af licensens gyldighedsperiode at indvinde de 4 til 6 måneder, der er gået tabt mellem afgivelsen af bestillingen og de første leverancer. De kontraktmæssige forpligtelser gælder nemlig i almindelighed i 15 til 18 måneder, medens opfyldelsesperioden kun er på 12 måneder. Andre faktorer gør, at det er nødvendigt at regne med en periode på 4 til 5 måneder for indgåelsen af de fleste aftaler. Udover den tid, der går til licitationerne eller de forhandlinger, som et bryggeri fører med »samtlige« sine kunder, må der også tages hensyn til tidsfaktoren, eftersom omkring 100 lande er kunder hos de franske maltvirksomheder, og talrige lande har flere bryggerigrupper. På det formelle plan bliver en indgået kontrakt aldrig nedfældet skriftligt (bekræftet), før samtlige supplerende bestemmelser er blevet vedtaget. Derfor bliver talrige ordrebekræftelser først givet senere, undertiden først i november eller december.

Af disse grunde har maltvirksomhederne måttet og må stadig på det tidspunkt, da bryggerierne beslutter at købe, indhente et antal eksportlicenser, der svarer til det antal tons, som de normalt sælger til bryggerierne. Restitutionen, der er forbundet med licensen, skal modsvare prisniveauet på verdensmarkedet, på hvilket konkurrenterne fra tredjelande samtidig foretager opkøb. Dette har netop været tilfældet i juni/juli 1975.

Det var under sådanne omstændigheder, at sagsøgerne i 1975 forhandlede med deres kunder på grundlag af bestemte regler, der foreskrev frister, som overskred gyldighedsperioden for den eksportlicens, for hvis udstedelse de havde stillet sikkerhed, med 6 måneder (oplag af varer i uændret stand) eller 3 måneder (oplag med henblik på forarbejdning).

Kommissionens forordning 413/76 af 25. februar 1976 (EFT L 50/18, 1976), der trådte i kraft den 4. marts 1976, nedsatte disse frister til 1 måned uden at indføre nogen overgangsregel, hverken for de af maltvirksomhedens aftaler, der var under opfyldelse, eller for de eksportlicenser, der var udstedt i juni eller juli 1975, og forordningen har herved med tilbagevirkende kraft og brutalt ændret de økonomiske vilkår, der var grundlaget for de kontrakter, som maltvirksomhederne havde indgået mellem maj og oktober 1975 med henblik på gennemførelse af udførsler mellem september/oktober 1975 og oktober/november, ja endog december det følgende år. Kommissionens fejl består derfor i, at den med virkning fra 4. marts 1976 har ophævet de frister, som gjorde det muligt at overskride gyldighedsperioden for de eksportlicenser, som maltvirksomhederne havde fået tildet i maj/juni eller juni/juli 1975, uden at tage hensyn til, at visse maltvirksomheder, for ikke at sige alle, havde fået udstedt disse licenser og betalt den foreskrevne sikkerhedsstillelse under hensyn til de længere frister.

Medens maltvirksomhederne under den tidligere ordning ved indgåelsen af deres kontrakter kunne regne med en opfyldelsesfrist, der for eksportlicenser, udstedt i juni eller juli 1975, løb indtil 30. november, respektive 31. december 1976 under ordningen med oplag for varer i uændret stand, og indtil 30. august, respektive 30. september 1976 for ordningen med oplag med henblik på forarbejdning, kunne disse virksomheder under ordningen efter forordning 413/76 kun regne med en opfyldelsesfrist, der gik til 31. juli 1976 for begge de to toldkontrolordninger.

Disse ordninger havde ganske vist kunnet løbe indtil 3. september 1976, men denne mulighed var kun teoretisk, eftersom den kun forelå, hvis maltvirksomhederne havde tilstrækkeligt med malt til rådighed til den 3. marts 1976 og tilstrækkeligt med lagerplads, og

denne mulighed ville under alle omstændigheder forudsætte, at modparten gik med til en ændring af de kontraktmæssigt fastsatte leveringsdatoer.

En sådan fejl fra Kommissionens side ville kun have kunnet undgå at medføre tab for maltvirksomhederne, hvis disse i begyndelsen af 1976 og senest den 31. juli s.å. fuldt ud havde opfyldt deres eksportforpligtelser over for tredjelandene. Ingen, selv ikke Kommissionen, kunne regne hermed.

Selv hvis man antager, at maltvirksomhederne havde kunnet forudse en sådan ændring, ville de imidlertid ikke uden at lide tab have kunnet ændre noget ved indholdet og opfyldelsesbetingelserne for de kontrakter, der allerede var endeligt indgået. Spørgsmålet vedrørende denne ændring blev i øvrigt for første gang og uden forudgående optagelse på dagsordenen forelagt i Forvaltningskomiteen for Korn så sent som den 6. februar 1976.

Kommissionen har med vedtagelsen af nævnte forordning følgelig begået en »kvalificeret overtrædelse af en højere retsregel til beskyttelse af private« og har desuden krænket retssikkerhedsprincippet, der i fællesskabsretten såvel omfatter princippet om, at love ikke må gives tilbagevirkende kraft, som princippet om beskyttelse af de handlendes berettigede forventninger.

Såfremt man i nøje overensstemmelse med den gældende lovgivning havde opretholdt fristerne for overskridelse af eksportlicensernes gyldighedsperiode, ville man ikke herved have skadet Fællesskabets interesser på nogen måde. Disse frister, der havde eksisteret siden 1969, skyldtes ikke en fejltagelse fra Kommissionens side og har ikke givet anledning til bedrageri fra de handlendes side, men har modsvaret de reelle vilkår og de objektive krav ifølge de kontrakter, som de europæiske maltvirksomheder har afsluttet med henblik på deres udførsler til tredjelande. Ophævelsen af disse frister kan ikke, heller ikke efterfølgende, begrundes med, at det var nødvendigt uden hensyn til Fællesskabets økonomiske politik, eftersom Fællesskabet har interesse i, at det europæiske maltmarkeds position opretholdes og helst forberedes på verdensmarket i forhold til tredjelande. Kommissionen har forgæves påberåbt sig, at den ikke kunne forudse udviklingen, da den forudfastsatte restitutionerne på et højt niveau, der med de månedlige forhøjelser fandt anvendelse på de eksportlicenser, der var udstedt i juni/juli 1975. Når verdensmarkedspriserne for byg steg i denne periode, skyldtes det grunde, som sagsøgerne ikke havde herredømme over (i det foreliggende tilfælde Sovjetunionens massive opkøb i USA). Denne omstændighed har i øvrigt ikke kunnet påvirke de europæiske maltvirksomheders velerhvervede rettigheder: den kan ikke berettige Kommissionens indgreb i disse samme rettigheder otte måneder efter, at de var erhvervet, og ej heller at den »overvættede« de skadelige virkninger af denne manglende forudseenhed på maltvirksomhederne.

På grund af forordning 413/76 har sagsøgerne været stillet over for følgende alternativer:

— enten måtte de for visse kontrakters vedkommende undlade at opfylde en del af eller hele kontrakten og således træde tilbage fra deres aftaler med kunderne, eller

— forsøge at opnå en ændring af de leveringsfrister, der var fastsat i visse af kontrakterne, og således ikke alene udsætte sig for deres kunders utilfredshed, men også for betydelige udgifter til oplagring, pladsleje, overliggedage etc., eller

— overholde kontrakternes betingelser, dvs. opfylde en del af de heri omhandlede leveringer efter opfyldelsesbetingelserne og inden for de med bryggerierne aftalte frister, men efter den 31. juli 1976 med følgende økonomiske konsekvenser:

— et tab svarende til forskellen i restitutionsbeløb,

— et tab svarende til forskellen i udligningsbeløb, under forbehold af den eventuelle fritagelse herfra, hvilket indtil nu ikke er opnået,

— en fortabelse af sikkerhedsstillelser som følge af ikke-udnyttelse af visse af eksportlicenserne.

Efter denne fremstilling har de enkelte sagsøgere angivet arten og størrelsen af det påståede tab under hensyn til de retlige og faktiske omstændigheder i de enkelte tilfælde.

Sagsøgte, Kommissionen, har først redegjort for det regelsæt, som de omtvistede regler indgår i.

Sagsøgte har angivet det væsentlige i ordningen med eksportlicenser og forudfastsættelse af restitutioner for sådanne kornprodukter som malt og har beskrevet mekanismen i de toldordninger, som er indført ved forordning 441/69 (artikel 2 og 3) i forbindelse med forudbetaling af restitutionen.

Ved udarbejdelsen af denne forordning var Rådet og Kommissionen opmærksomme på de muligheder for spekulation, der kunne være forbundet med anvendelsen af en ordning med forudbetaling af restitutioner i forbindelse med ordningen med forudfastsættelse af disse restitutioner. Disse ordninger har i forening kunnet medføre en overdreven forsinkelse af det tidspunkt, hvor produkterne faktisk blev udført, i forhold til datoen for restitutionens fastsættelse, således at disse udførsler kunne finde sted på markedsvilkår, som ikke stod i noget forhold til den situation, der lå til grund for den restitution, der skulle anvendes.

Med henblik herpå foreskrev Kommissionens gennemførelsesforordning 1957/69 af 30. september 1969 (EFT 1969 (II), s. 410; org.ref. JO L 250), 1969 i artikel 5, at de for de to toldkontrolordninger gældende frister »for at undgå vanskeligheder på markederne kan ... nedsættes, efter omstændighederne for et begrænset eller ubegrænset tidsrum, ... under hensyntagen til produkternes eller varernes karakteristika«. Kommissionen har ved to lejligheder gjort brug af denne bestemmelse på området for mælk før vedtagelsen af den anfægtede forordning 413/76.

Denne sidste forordning nedsatte de frister, inden for hvilke byg og malt kan forblive under de toldprocedurer med forudbetaling af restitutioner, der blev indført ved forordning 441/69, idet fristerne blev tilnærmet til den del af eksportlicensernes gyldighedsperiode, der resterede på datoen for undergivelsen under disse procedurer. Denne fristnedsættelse blev (i anden betragtning) begrundet med, at erfaringen havde vist, at de på det pågældende tidspunkt gældende frister kunne medføre vanskeligheder, for så vidt angik malt.

I de sidste måneder (juni og juli) af produktionsåret 1974/1975 blev der indhentet eksportlicenser for mere end 1,5 millioner tons malt med forudfastsættelse af den samlede restitution (inklusive korrektioner) på mellem 60 og 70 regningsenheder pr. ton. De faktiske udførsler beløb sig til mellem 700 000 og 900 000 tons malt pr. produktionsår, og der måtte derfor ved udgangen af produktionsåret 1975/1976 forudses et betydeligt overskud af uudnyttede licenser og følgelig talrige ansøgninger om undergivelse under toldkontrol med henblik på forlængelse af gyldighedsperioden for disse licenser, hvorved eksportørerne kunne undgå faren for fortabelse af sikkerhedsstillelsen. I ekstreme tilfælde kunne dette betyde, at udførsler med forudfastsættelse af restitutionen på grundlag af markedsforholdene i maj og juni 1975 kunne gennemføres i december 1976. En sådan forlængelse af gyldighedsperioden for licenser, udstedt i juni eller juli 1975, som greb ind i det nye produktionsår 1976/1977, ville have gjort det særdeles vanskeligt at sikre en sund styring af bygmarkedet.

Den restitution, der var forudfastsat for de omhandlede licenser, var blevet fastsat inden de prisstigninger, der som følge af de uforudsete »russiske opkøb« indtrådte i begyndelsen af juli på verdensmarkedet. På grund af disse prisstigninger nedsatte Kommissionen den 14. juli 1975 det restitutionsbeløb, der skulle gælde fra august måned, fra 71,10 regningsenheder pr. ton til 17,93 regningsenheder pr. ton, selv om afgifterne for byg på dette tidspunkt stadig lå over 40 regningsenheder pr. ton. Men på dette tidspunkt havde Fællesskabets malteksportører allerede opnået eksportlicenser for mere end 1,5 millioner tons med forudfastsættelse af højere resitutioner for et år. Ifølge Kommissionen måtte det forhold, at der i så stort omfang var indhentet licenser, især bero på spekulation, navnlig af følgende grunde:

1. Beløbet for de licenser, der blev indhentet, var næsten dobbelt så stort som beløbet for de maltudførsler, der var gennemført i de foregående salgsår.

2. En detaljeret undersøgelse viser, at disse licensansøgninger blev indgivet, inden der var indgået købekontrakter om de pågældende mængder malt, hvilket i princippet er en forudsætning efter reglerne om forudfastsættelse. Ifølge de oplysninger, som Kommissionen har indhentet, afgives hovedparten af tilbudene for malt først til bryggerierne, når det er muligt for de pågældende at danne sig en mere præcis forestilling om prisniveauet for årets høst. Dette kan næppe være tilfældet for bygs vedkommende førend i første halvdel af juli måned. Da der desuden normalt forløber 3 til 4 uger mellem tidspunktet for tilbudets afgivelse og tidspunktet for den endelige indgåelse af kontrakten, kunne størsteparten af de endelige kontrakter for det nye produktionsår ikke være undertegnet før efter 1. august.

3. Sammenholder man den dato, da der blev indgivet ansøgning om og udstedt eksportlicenser med datoen for kontrakternes indgåelse, fremgår det, at sidstnævnte dato ligger så meget senere, at forudfastsættelsen af restitutionen normalt ikke har kunnet tjene til at dække allerede eksisterende kontrakter.

4. De nyeste erfaringer viser, at det største antal ansøgninger om eksportlicenser blev indgivet på det tidspunkt, da restitutionen havde nået sit højdepunkt. Således blev der f.eks. indhentet eksportlicenser i månederne maj og juni, skønt priserne endnu ikke lå fuldstændig fast, og leveringskontrakterne for det nye produktionsår endnu ikke kunne være indgået.

Følgen heraf har været, at Fællesskabets malteksportører, der havde fordel af disse restitutioner, delvis kunne udbyde malten på tredjelandsmarkedet til priser, som undertiden lå under de gældende noteringer på verdensmarkedet for byg. Denne situation har fremkaldt talrige klager fra konkurrenter i tredjelande, således at Fællesskabet stadig oftere er blevet beskyldt for at føre en »dumping«-politik. Dette kunne have ført til vanskeligheder på Fællesskabets marked med virkninger for markederne for samtlige landbrugsprodukter. Denne fare forstærkedes så meget desto mere, som der faktisk var mulighed for en forlængelse af licenser med forudfastsat restitution ved hjælp af eksportoplagsprocedurerne.

Sagsøgte har, efter at have anført de øvrige foranstaltninger, som først Kommissionen og derefter Rådet har truffet med henblik på at »sanere ordningen med tildeling af licenser for malt« taget stilling til det af sagsøgerne påberåbte anbringende og har tilbagevist, at forordning 413/76 indebærer »en kvalificeret overtrædelse af en højere retsregel til beskyttelse af private«, der skulle omfatte principperne om forbud mod love med tilbagevir-

kende kraft, om beskyttelse af den berettigede forventning og om respekten for velerhvervede rettigheder. Sagsøgte har navnlig anført følgende:

a) For så vidt angår den påståede *overtrædelse af princippet om forbud mod tilbagevirkende gyldighed* fremgår det af artikel 3 i forordning 413/76, at forordningen ikke har tilbagevirkende kraft. Forordningen gælder kun for de restforhold, der er opstået efter forordningens ikrafttræden. De tidligere regler, der var indeholdt i forordningerne 441/69 og 1957/69, gælder fortsat for virkninger, der fulgte af tidligere stiftede retsforhold (produkter undergivet proceduren med forudbetaling af restitutioner før 5. marts 1976).

b) For så vidt angår princippet om *respekt for velerhvervede rettigheder,* beror sagsøgernes opfattelse på misforståelse af de to foreliggende regelsæts virkelige betydning: Reglerne om forudfastsættelse af eksportrestitutioner (forordning 120/67, artikel 16, stk. 4) og reglerne om procedurerne med forudbetaling af restitutioner (forordningerne 441/69 og 1957/69).

Sagsøgerne ser disse to regelsæt som et uløseligt hele, således forstået, at det ene regelsæt udgør den nødvendige forlængelse af det andet, hvorfor de rettigheder, der er forbundet med udstedelsen af licenser med forudfastsættelse af restitutioner, også gælder for anvendelsen af procedurerne med forudbetaling af disse restitutioner. I virkeligheden har reglerne om forudfastsættelse af restitutioner på den ene side og procedurerne med forudbetaling af restitutioner på den anden side klart forskellige formål, og disse forskellige regelsæt skal regulere forskellige situationer.

Under disse omstændigheder er det forhold, at fællesskabsreglerne, inden forordning 413/76 trådte i kraft, gjorde det muligt for eksportører af byg og malt at nyde godt af fordelene efter begge disse to regelsæt, en indirekte følge af anvendelsen af reglerne om forudbetaling af restitutioner, men er hverken en logisk følge af disse regler eller en følge af disse regler eller en følge af deres formål. Såfremt systemet med forudbetaling af restitutionerne alene anvendes med henblik på at udnytte muligheden for at overskride fristerne for udnyttelsen af eksportlicenserne, foreligger der en omgåelse af dette system. I virkeligheden medfører udstedelsen af eksportlicenser med forudfastsættelse af restitutionerne ikke, at retstillingen for indehaverne af disse licenser er uigenkaldeligt fastsat, for så vidt angår spørgsmålet, om ethvert led i fællesskabsreglerne, aktuelt eller fremtidigt, eventuelt eller faktisk, kan finde anvendelse på de pågældende handelstransaktioner. De pågældende kan alene fremsætte de krav, som de kan støtte på reglerne om eksportlicenser, altså retten til under de betingelser, der er foreskrevet i fællesskabsbestemmelserne om de omhandlede produkter, at oppebære den forudfastsatte restitution, såfremt produkterne før udløbet af licensernes gyldighedsperiode eksporteres eller udnyttes på lignende måde. Det drejer sig her desuden om en betinget ret, som kun bliver aktuel, hvis en bestemt betingelse bliver opfyldt, nemlig hvis produktet eksporteres. Så længe en sådan betingelse ikke er opfyldt, og så længe retten ikke er blevet aktuel, kan der indføres ændringer — således som det fremgår af Domstolens retspraksis — navnlig hvis der sker en ændring i de afgørende økonomiske forudsætninger. Af samtlige disse grunde kan det derfor ikke bestrides, at forordning 413/76, således som den er ikrafttrådt, fuldt ud har respekteret samtlige berørte personers velerhvervede rettigheder.

For så vidt angår indehavere af løbende eksportlicenser, som ved forordning 413/76's ikrafttræden endnu ikke havde udnyttet den mulighed, som forordningerne 441/69 og 1957/69 giver, griber forordning 413/76 hverken ind i deres ret til at få udbetalt den forudfastsatte

restitution, hvis eksporten finder sted i licensernes gyldighedsperiode, eller i deres ret til at udnytte en af ordningerne med forudbetaling af restitutionerne på de betingelser, der var gældende på den dato, da varen blev undergivet den pågældende ordning.

For så vidt angår eksportører, som havde undergivet deres varer under en ordning med forudbetaling af restitutionerne før den nævnte dato, respekteres deres rettigheder også fuldt ud ved forordningens artikel 3, stk. 2.

c) For så vidt endelig angår problemet om *beskyttelse af den berettigede forventning*, kan de argumenter, som sagsøgerne har anført til støtte for deres opfattelse, langt fra bevise, at der i det foreliggende tilfælde har foreligget en berettiget forventning, eller at Kommissionen har handlet retsstridigt ved ikke at tage hensyn til denne.

For det første var de omstændigheder, hvorunder de pågældende i juni og juli 1975 ansøgte om disse licenser, i vidt omfang unormale. Som angivet ovenfor tydede disse omstændigheder på, at mange af disse ansøgninger blev indgivet i spekulativt øjemed.

For det andet har sagsøgerne med urette hævdet, at den hidtidige lovgivning ikke kunne ændres. Intet, hverken i bestemmelserne om forudfastsættelse af restitutioner eller i bestemmelserne i forordningerne 441/69 og 1957/69, har kunnet sikre sagsøgere, at de i eksportlicensernes gyldighedsperiode skulle have mulighed for at undergive deres varer en af de ved disse forordninger indførte ordninger på de betingelser, der var gældende ved udstedelsen af disse licenser. Tværtimod ville sagsøgerne blot ved at gennemlæse de udtrykkelige bestemmelser i disse forordninger have kunnet konstatere, at de under hensyn til disse ordningers særlige krav måtte forudse, at denne mulighed kunne bortfalde. På samme måde har sagsøgerne under hensyntagen til betingelserne i artikel 2 og 3 i forordning 441/69 om varer, der kan undergives en ordning med forudbetaling af restitutioner, måttet regne med risikoen for, at deres varer under eksportlicensernes gyldighedsperiode ikke længere opfyldte disse betingelser, og at disse varer ved den artikel 2 og 3 omhandlede periodiske gennemgang blev slettet af disse lister, der var bilagt forordningen.

Den samme usikkerhed bestod, for så vidt angår det tidsrum, hvori varerne kunne forblive under den pågældende ordning. Den mulighed, som udtrykkeligt er nævnt i artikel 5 i forordning 1957/69, for at fristerne for anbringelse under en sådan ordning kunne nedsættes, er nemlig et forhold, som enhver normalt omhyggelig eksportør burde have taget hensyn til i sin planlægning. Selv om de frister, som i artikel 3 og 4 i forordning 1957/69 var fastsat for byg og malt, aldrig var blevet ændret efter denne forordnings ikrafttræden, følger heraf ikke, at disse frister ikke kunne ændres, men at Kommissionen, fordi markedsvilkårene for byg og malt ikke havde været unormale og ikke kunne fremkalde forstyrrelser som følge af benyttelsen af den omhandlede ordning, ikke havde haft grund til at gøre brug af hjemmelen i artikel 5 i forordning 1957/69.

Fællesskabets maltvirksomheder har i det foreliggende tilfælde ikke kunnet være uvidende om den forandring, der var indtrådt på verdensmarkedet for byg og malt siden foråret 1975, eller om de vanskeligheder, der skyldtes den handelspolitik, som blev anvendt af Fællesskabets malteksportører, hvis »aggressivitet« ifølge Kommissionen er blevet fremmet ved de fordele, som ydelsen af restitutioner frembød. De har heller ikke kunnet være uvidende om de klager over denne politik, der blev indgivet til Fællesskabet af konkurrerende tredjelande, om truslerne om gengældelse eller om de undersøgelser heraf, som Kommissionen har indledt.

Kommissionen har i alt fald ikke undladt — gennem generalsekretæren for »Euromalt« — over for de erhvervsdrivende inden for maltsektoren at henlede opmærksomheden på de særlige vanskeligheder, der allerede i 1975 var opstået på verdensmarkederne for byg og malt. Allerede i oktober 1975, altså endnu inden sagsøgerne indgik et antal leveringskontrakter om malt, havde de følgelig kunnet forvente, at der fra Fællesskabets side ville blive truffet foranstaltninger med henblik på at tilpasse ordningen med restitutioner for byg og malt samt betingelserne for restitutionernes forudfastsættelse eller forudbetaling efter den aktuelle situation på verdensmarkedet.

Endelig kan sagsøgerne vanskeligt hævde, at de ikke kunne undgå virkningerne af den omstridte nedsættelse af fristerne for varers forbliven under toldkontrol, idet sagsøgernes eksportlicenser på det tidspunkt, da forordning 413/76 blev vedtaget, den 25. februar 1976, stadig ville være gyldige indtil slutningen af maj eller juni 1976, således at de havde tilstrækkelig tid til at træffe de nødvendige forholdsregler med henblik på at tilpasse deres planer til den nye retlige situation og at undgå, at denne påførte dem tab.

I øvrigt må man også stille sig det spørgsmål, om de interesser, som de sagsøgende virksomheder påberåber sig, virkelig er beskyttelsesværdige. Disse interesser er knyttet til fordele, som den i 1975 gældende fællesskabslovgivning tillagde dem inden på området for eksportrestitutioner. Markedsudviklingen har imidlertid været sådan, at disse fordele faktisk har vist sig ikke at stå i noget forhold til målene for den fælles landbrugspolitik.

Gennemførelsesreglerne for restitutionerne har givet Fællesskabets malteksportører en urimelig fordel i forhold til deres konkurrenter i tredjelande, en fordel, som reglerne om forudfastsættelse og forudbetaling af restitutioner har bidraget til at forlænge i en sådan grad, at disse eksportører har kunnet gribe forstyrrende ind på verdensmarkederne for byg og malt, hvilket direkte er i modstrid med Fællesskabets almindelige interesse.

Det følger således af alle disse betragtninger, at sagsøgerne ikke kan støtte deres søgsmål på, at der foreligger en velerhvervet rettighed. Under disse omstændigheder er det unødvendigt at gå ind på en diskussion om det påståede tab, idet dette spørgsmål i de foreliggende sager under alle omstændigheder forudsætter, at Kommissionen har gjort sig skyldig i en retstridig undladelse af at tage hensyn til de pågældendes berettigede forventning. Det fremgår i øvrigt af Domstolens dom i sag 74/74 CNTA (Sml. 1975, s. 533), at det tab, der skal erstattes ud fra denne betragtning, ikke er det tab, som følger af virkningerne af ændringen i den tidligere lovgivning, men det tab, som er opstået ved, at der ikke — forudsat at Domstolen finder undladelsen ulovlig — er truffet overgangsforanstaltninger med henblik på af rimelighedshensyn at undgå, at en sådan ændring medfører urimelige byrder for de pågældende.

Et sådant tab er der imidlertid ikke ført bevis for i det foreliggende tilfælde. Sagsøgerne ønsker nemlig som erstatning at få tilkendt beløb, der i økonomisk henseende kan stille dem, som hvis de havde kunnet udføre deres eksportforretninger under de betingelser, der gjaldt for udstedelsen af forordning 413/76: de kræver således erstatning for enhver mistet fortjeneste og ikke blot for deres faktiske tab.

Under alle omstændigheder kan der for tiden endnu ikke tages nærmere stilling til størrelsen af det hævdede tab.

Såfremt Domstolen skulle finde, at Fællesskabet ifalder ansvar i det foreliggende tilfælde, bør Domstolens afgørelse herom ske ved en mellemafgørelse, således at Kommissionen derefter får mulighed for at tage stilling til eksistensen og størrelsen af et tab.

Sagsøgerne har i deres *replik* anført, at Kommissionen i sit svarskrift synes at være gået uden om et væsentligt problem, nemlig problemet om, hvorvidt en afgørende offentlig interesse i det foreliggende tilfælde var til hinder for, at der blev truffet overgangsforanstaltninger for de løbende kontrakter. Eksistensen af en sådan interesse kan imidlertid ikke udledes af det forhold, at baggrunden for ordningen med forudfastsættelse af restitutioner og for ordningen med forudbetaling af restitutioner — som hævdet af Kommissionen — skulle være forskellig.

Skønt baggrunden for disse ordninger ikke er helt den samme, supplerer de i det mindste hinanden, idet de begge sigter at sikre Fællesskabets erhvervsdrivende ligebehandling med deres konkurrenter i tredjelande.

Ingen kan for alvor bestride, at maltvirksomhederne har indhentet deres eksportlicenser (i det foreliggende tilfælde i juni/juli 1975) med hjemmel i ordningerne med oplag for varer, der udføres i uændret stand, eller med forarbejdning under toldkontrol, ordninger der er indført ved forordningerne 441/69 og 1957/69, og det er derfor datoen for udstedelsen af disse licenser til sagsøgerne, som bør lægges til grund ved bedømmelsen af indholdet af deres velerhvervede rettigheder og af deres berettigede forventning, og ikke datoen for varernes undergivelse under toldkontrol.

I øvrigt har Kommissionen med urette beskyldt maltvirksomhederne for »aggressivitet« over for deres konkurrenter i tredjelande, idet det ville være mere berettiget i dette tilfælde at tale om disse landes aggressivitet, når man betænker de af dem udøvede former for pression.

Kommissionen har heller ikke taget hensyn til de faktiske forhold på det europæiske marked, og i alt fald ikke til forholdene på det franske maltmarked. De europæiske maltvirksomheder var nødt til at forsyne sig med tilstrækkeligt mange eksportlicenser, før de indgik kontrakter med deres bryggerikunder i tredjelande.

Hvis sagsøgtes opfattelse om, at det pågældende marked var præget af spekulationer, var korrekt, må man stille sig det spørgsmål, hvorfor Kommissionen har ladet den tidligere lovgivning gælde i syv år i træk, og således skabt velerhvervede rettigheder for maltvirksomhederne. Kommissionens opfattelse kræver i øvrigt visse korrektioner.

Modsat det af Kommissionen anførte har antallet af udstedte eksportlicenser til de franske maltvirksomheder aldrig oversteget den eksporterede del af deres produktion og så meget desto mindre deres produktionskapacitet; antallet af eksportlicenser har tværtimod på pålidelig måde genspejlet maltvirksomhedernes stadige produktionsfremgang gennem årene. Sagsøgerne har i så henseende henvist til udviklingen i deres produktionskapacitet, udtrykt i tons malt p.a. i 1972-78 og har sammenlignet disse tal med oplysningerne om de licenser, der blev indhentet fra 1973 til 1976, og med de mængder, der blev eksporteret til tredjelande fra 1972 til 1976.

Fremstillingen i Kommissionens svarskrift (s. 65) af situationen på maltmarkedet svarer ikke til de virkelige forhold. Mens Kommissionen støtter sin fremstilling på et høstår, der begynder den 1. august og slutter den 31. juli, kræver en korrekt fremstilling af markedssituationen en anden fordeling i antallet af indhentede licenser, eftersom licenser, der bliver udstedt i maj/juni og juli, i praksis udnyttes i det følgende høstår. Man kan derfor fastslå, at Kommissionen i sin oversigt over antallet af licensudstedelser har henført licenser, der rettelig vedrører fire høstår, til kun tre høstår. Hvis man foretager denne berigtigelse, vil det ses, at de af Kommissionen anførte beløb i vidt omfang svarer til sagsøgernes, således at

det i begge tilfælde faktisk drejer sig om en omfordeling af tallene, hvorfor sagsøgernes fremstilling under afsnittet »maltindustri« svarer til de virkelige handelsforhold.

De oplysninger, som Kommissionen har fremlagt om eksporten i 1973-1975, er heller ikke korrekte. Det fremgår såvel af Euromalt statistikken, som er offentlig, som af forskellige statistikker fra fagskriftet »Bios«, at eksporten til tredjelande fra Fællesskabets medlemsstater i 1975 udgjorde over 1 mill. tons. Tilgængelige tal i toldstatistikkerne viser i øvrigt, at Fællesskabet samme år eksporterede 1 mill. tons. Da antallet af indhentede licenser af de ovennævnte grunde ikke skal bedømmes efter en anveldelsesperiode på 12 måneder, men efter en periode på 16 til 18 måneder (august 1975 til december 1976), må det konstateres, at det ovennævnte tal præcist modsvarer de 1,5 mill. tons, som Kommissionen har anført, hvis man henfører det til en periode på 16 til 18 måneder. Det må i øvrigt opfattes som normalt, at forøgelsen af Fællesskabets, navnlig Frankrigs, produktionskapacitet i 1976 har givet sig udtryk i en eksport, der ligger over nævnte tal.

Af denne grund er Kommissionens klagepunkt vedrørende den påståede spekulative anvendelse af ordningen med forudbetaling af restitutioner uden reelt grundlag. At dette klagepunkt er ubegrundet, fremgår også af følgende forhold:

— stigningen i verdensmarkedsprisen for byg i juli 1975 var hverken forudset eller forudseelig, og de europæiske maltvirksomheder kan således ikke beskyldes for at have indhentet eksportlicenser på grund af denne stigning: de har simpelthen i 1975/76 indgivet ansøgninger efter de samme forretningsprincipper som de foregående år.

— antallet af indhentede eksportlicenser har fra år til år været proportionelle med forøgelsen af de europæiske maltvirksomheders produktionskapacitet og med det overskud, der kunne udføres.

— Kommissionens tal er ukorrekte og upræcise, både for så vidt angår antallet af eksportlicenser og de gennemførte udførsler.

— Kommissionen burde, hvis den havde ment, at antallet af indhentede licenser i juni/juli 1975 oversteg det rimelige, have grebet ind på dette tidspunkt og ikke otte måneder senere. Kommissionen har derfor pådraget sig ansvar, fordi den bevidst, ud fra en forkert analyse af maltmarkedet, har påført de europæiske maltvirksomheder et tab, som bør erstattes.

Sagsøgerne har herefter imødegået sagsøgtes forskellige indvendinger og atter anført, at de aftaler, som sagsøgerne havde indgået med deres kunder, var endelige, samt at den omstridte ændring — ifølge deres opfattelse — blev indført med øjeblikkelig virkning og uden varsel.

Vedtagelse af overgangsforanstaltninger har ikke under nogen omstændigheder kunnet skade maltvirksomheder i tredjelande. Selv om klagerne fra disse lande forudsættes berettigede, kunne Kommissionen have begrænset anvendelsen af den nye forordning til det nye produktionsår 1976/1977, således at der ikke blev grebet ind i de europæiske maltvirksomheders opfyldelse af løbende kontrakter for produktionsåret 1975/1976.

Under disse omstændigheder er der følgelig ingen tvivl om, at ophævelsen af fristerne for overskridelse af eksportlicensernes gyldighedsperiode ikke kunne begrundes under henvisning til forekomsten af spekulation, og at der under ingen omstændigheder forelå nogen afgørende interesse, som talte imod en opretholdelse af disse frister for kontrakter, der var under opfyldelse.

Den egentlige grund til vedtagelsen af forordning 413/76 er i realiteten, at Kommissionen i begyndelsen af 1976 ønskede at gennemføre besparelser på grund af de betydelige restitutionsbeløb, der var blevet ydet i juni/juli 1975. Dette er en omstændighed, som de europæiske maltvirksomheder så meget mindre har kunnet forvente eller forudse, som de samtaler, der fra oktober 1975 fandt sted mellem en tjenestemand ved Kommissionen og repræsentanter for de tyske og franske maltvirksomheder, kun vedrørte muligheden for at indføre en nyordning for malteksport i det kommende produktionsår og ikke i det løbende.

Hvad endelig angår størrelsen af det tab, som sagsøgerne har lidt som følge af forordning 413/76, har de udtalt, at de ikke vil modsætte sig, at Domstolen ved en mellemafgørelse træffer afgørelse om Kommissionens ansvar, og at den henviser fastlæggelsen af tabets størrelse til aftale mellem parterne eller, hvis der ikke kan opnås enighed herom, til en senere afgørelse fra Domstolen.

I denne forbindelse har sagsøgerne fundet det nødvendigt at supplere de for Domstolen foreliggende oplysninger med følgende:

— den franske maltindustri er — og har sandsynligvis allerede fra 1964/1965 og givetvis fra 1966/1967 — været den ledende eksportør af bryggerimalt i verden, med kunder i mere end 100 lande;

— den konstante forøgelse af eksporten fra denne maltindustri skyldes flere faktorer, navnlig en industriel investeringspolitik og en bestemt handelspolitik;

— Kommissionen er selv klar over, at der gælder særlige betingelser for maltmarkedet, idet den i den anden betragtning i forordning 1125/77 af 27. maj 1977 (EFT L 134/56, 1977) har anført, at selv om erfaringen har vist, at en langvarig gyldighed for eksportlicenserne kan udnyttes i spekulativt øjemed, så bliver dog en betydelig del af leveringskontrakterne ifølge international sædvane indgået for mindst et år, og at »for at gøre det muligt for malteksportørerne fortsat at indgå sådanne kontrakter bør der åbnes mulighed for en længere gyldighed, forudsat at visse betingelser er opfyldt, især vedrørende eksportens destination og fristen for angivelse af denne destination på eksportlicenserne«.

I sin *duplik* har *Kommissionen* yderligere uddybet sit anbringende om, at sagsøgerne ikke i den tidligere gældende lovgivning, hverken i dens målsætning, opbygning eller indhold, kunne finde noget grundlag for en berettiget forventning om opretholdelse af fordele for dem, som de nye bestemmelser lod bortfalde.

Først og fremmest var det ikke absolut nødvendigt for maltvirksomhederne at ansøge om og opnå licenser med forudfastsættelse af restitutioner i juni eller juli, for at de kunne indgå deres leveringskontrakter. Disse licenser med restitutionsfastsættelse kan være en afgørende faktor for udformningen af kontraktbetingelserne, men ikke den eneste. Kontraktbetingelserne afhænger også af andre faktorer, som endnu kan være ukendte i juni/juli, eftersom den fremtidige eksport vedrører malt, som udvindes af byg fra en høst, som på grund af de klimatiske forhold i Fællesskabet med ret stor sandsynlighed, i det mindste delvis, endnu ikke er kommet op af jorden på dette tidspunkt. Det er næppe før første halvdel af juli måned, at man kan begynde at gøre sig nogen forestilling om priserne for byghøsten af en bestemt bryggerimæssig kvalitet. Da det drejer sig om malt til bryggerier, stilles der desuden særlige kvalitetskrav, som nødvendigvis vil påvirke priserne. Under hensyn til disse forhold synes de i de pågældende måneder indgivne ansøgninger om eksportlicenser derfor at være for tidligt indgivet.

I øvrigt fremgår det af oversigten over udviklingen i de eksportrestitutioner og eksportlicenser for malt, der er tildelt i Fællesskabet siden byghøståret 1969/1970, at den måned, da der indhentes eksportlicenser for de største mængder malt, ikke altid er juni eller juli, men veksler fra år til år. Denne måned har i alle produktionsår været den måned, hvor restitutionen, eventuelt korrigeret, har været højest.

Efter at have angivet, hvorfor sagsøgerne har misforstået betydningen af den anden betragtning i forordning 1125/77, som de har nævnt i slutningen af deres replik, har Kommissionen endnu en gang fremhævet, at reglen om, at de pågældende ved at undergive deres varer de ordninger med forudbetaling af restitutioner, der er omhandlet i forordning 441/69, kan få mulighed for at overskride gyldighedsperioderne for eksportlicenserne med forudfastsat restitution, ikke er et af målene for de to i sagen omhandlede fællesskabsregelsæt, reglerne om restitutioner og forudfastsættelse heraf og reglerne om forudbetaling af restitutioner. Disse regelsæt har klart adskilte mål, og de vedrører ganske forskellige situationer.

Eksportrestitutioner udgør ikke præmier eller støtte, der ydes for at fremme eksporten for enhver pris. Ligesom importafgifterne er eksportrestitutionerne en regulerende faktor i samhandelen med tredjelande, og den indgår i prispolitikken for landbrugsvarer. De skal gøre det muligt for de erhvervsdrivende, når som helst at handle på de ydre markeder på økonomiske betingelser, der ligger nær ved dem, der gælder på disse markeder. Restitutionen opfylder kun sin funktion, hvis den så nøje som muligt er tilpasset udviklingen på markederne: det er grunden til, at den varierer efter konjunktursvingningerne. Under disse omstændigheder ville ulempen for eksportørerne kunne have været usikkerheden med hensyn til størrelsen af den restitution, der gjaldt ved indgåelsen af leveringskontrakterne. Reglerne om forudfastsættelse af restitutioner er netop udformet med henblik på denne ulempe. Formålet med disse regler er at gøre det muligt for de erhvervsdrivende at opnå sikkerhed for, at ændringer i restitutionsbeløbet ikke påvirker eksportomkostningerne under licensernes gyldighedsperiode. Forordning 413/76, som sagsøgerne anfægter, har på ingen måde gjort indgreb i de rettigheder og fordele, som sagsøgerne kunne regne med i henhold til fællesskabsreglerne om restitutioner og ordningen med forudfastsættelse.

De ordninger med forudbetaling af restitutioner, som er indført ved forordning 441/69, opfylder andre formål. Disse ordninger bygger på princippet om fællesskabspræference. Rådet har med disse ordninger villet undgå en præferencebehandling af produkter fra tredjelande, idet der på det pågældende tidspunkt blev indført toldordninger med aktiv forædling og toldoplag. I så henseende er det tilstrækkeligt at henvise til bemærkningerne til nævnte forordning.

Den fremgangsmåde, som sagsøgerne systematisk har anvendt på tidspunktet for de omstændigheder, der ligger til grund for tvisten, fører til resultater, som næppe er i overensstemmelse med formålene med fællesskabsforordningerne om restitutioner. Det forhold, at der i juni/juli i et bestemt år udstedes eksportlicenser, der skal gælde for udførsler indtil november/december det følgende år, medfører, at en restitution, der er fastsat i ét høstår, bliver anvendt på udførsler, som for den ene halvdels vedkommende foretages i det følgende høstår og for den anden halvdels vedkommende i løbet af det næstfølgende høstår. Det er højst sandsynligt, at restitutionen ikke længere modsvarer den aktuelle markedssituation på det tidspunkt, da den bliver udbetalt.

Kommissionen er derefter vendt tilbage til de anbringender, den har anført om de spekulative hensyn, som synes at

have ligget til grund for indhentningen af eksportlicenser; Kommissionen har præciseret, at de af den anførte betragtninger ikke så meget vedrører den bestemte adfærd, som Fællesskabets maltvirksomheder har udvist alene i 1975. De angår mere generelt de former for adfærd, der blev fulgt såvel i det nævnte år som i de forudgående år, indtil fællesskabslovgivningen blev ændret, navnlig ved Kommissionens forordning 1157/76 af 17. maj 1976, som afløstes af Rådets forordning 1381/76 af 16. juni 1976.

Kommissionen har derefter anført, at eftersom det drejer sig om en sammenligning mellem de mængder malt, for hvilke der er udstedt eksportlicenser på sagsøgernes begæring, og de mængder, som rent faktisk er eksporteret til tredjelande, giver det af sagsøgerne anførte samt de statistikker, som de har fremlagt i replikken, anledning til flere bemærkninger.

For det første har sagsøgerne ikke valgt ens referenceperioder for de forskellige statistikker, som de har fremlagt, således at de forskellige oversigter vanskeligt kan sammenlignes.

For det andet vedrører de statistikker, som sagsøgerne har fremlagt, udelukkende transaktioner i Frankrig. Imidlertid kan handelstransaktioner i Fællesskabet efter gældende fællesskabsret afvikles i flere medlemsstater, og det er ikke muligt i sådanne statistikker præcist at begrænse den del af disse transaktioner, som er sket i en bestemt anden stat, idet eksportlicenser, der er udstedt i en medlemsstat, kan være beregnet på at dække handelstransaktioner, som foretages i en anden medlemsstat. I virkeligheden kan der kun argumenteres på grundlag af statistikker, som omfatter hele Fællesskabet.

Endvidere må den kritik, som sagsøgerne har rettet mod Kommissionens fremstilling, der bygger på et høstår, som løber fra den 1. august til den 31. juli, bero på en misforståelse. Kommissionen har i sit svarskrift ikke villet sammenligne de mængder malt, som der er udstedt eksportlicenser for, med de mængder, der derefter faktisk er blevet udført i henhold til disse licenser. Kommissionen har ved sin påvisning af, at de mængder, for hvilke der blev ansøgt om eksportlicens, efter dens mening hvert år var klart højere end de påregnelige udførselsmængder, sammenlignet den mængde udførsler, der faktisk blev foretaget af Fællesskabet i et givent år, med den mængde, for hvilken der i samme periode blev ansøgt om eksportlicenser, uanset at disse ansøgninger vedrørte udførsler, der skulle foretages senere.

Endvidere, selv om det af Kommissionens undersøgelser fremgår, at de tal, den har angivet i sit svarskrift, var forkerte, forholder det sig ikke desto mindre sådan, at hverken de således foretagne korrektioner af disse tal eller de statistikker, som sagsøgerne henviser til (»Euromalt« og »Bios«), har kunnet ændre ved Kommissionens argumentation eller konklusioner. Det fremgår derimod, at den samlede mængde malt, som der er ansøgt om og udstedt eksportlicenser for, i hvert høstår har været langt større end den faktisk udførte mængde.

Som svar på kritikken af, at Kommissionen ikke har grebet ind over for de af den påtalte spekulative og irregulære former for praksis, har den anført, at den, så snart den relative stabilitet, som gennem længere tid havde karakteriseret markedet for de pågældende produkter, var ophørt og prissvingningerne derfor var blevet mere følelige, traf foranstaltninger til at forebygge de nævnte former for praksis. Kommissionen har angivet disse foranstaltninger og de hertil svarende forordninger, vedtaget i 1974 og 1975.

Sagsøgerne kan i øvrigt ikke i så henseende påberåbe sig en krænkelse af velerhvervede rettigheder. Forlængelse af en lovgivnings gyldighed kan ikke

alene på grund af varigheden skabe en »velerhvervet rettighed«. I det foreliggende tilfælde betyder denne forlængede gyldighed blot, at anvendelsen af ordningerne med forudbetaling af restitutioner i nævnte tidsrum ikke havde givet anledning til særlige vanskeligheder, for så vidt angår varers forbliven under disse ordninger, og at der følgelig ikke var anledning til at ændre bestemmelserne herom.

Hvad endelig angår anbringendet om, at den omtvistede ændring er så meget desto mere i strid med princippet om den berettigede forventning, som de europæiske maltvirksomheder ikke havde kunnet påregne denne ændring, har Kommissionen endnu en gang anført den opfattelse, at de pågældende erhvervskredse allerede var blevet orienteret om de vanskeligheder, som Fællesskabet stod overfor på maltmarkedet, og om at Kommissionen for at undgå en gentagelse af situationen fra 1975 havde påtænkt at gennemføre ændringer i eksportordningen for dette produkt.

Efter Kommissionens opfattelse havde sagsøgerne kunnet undgå de vanskeligheder, som de påstår at have mødt, såfremt de i overensstemmelse med den logiske opbygning og ånden i reglerne om forudfastsættelse af restitutioner, havde ansøgt om og opnået licenser på en dato, som lå nær den dato, da de endelige kontrakter med deres bryggerikunder blev indgået. Den nuværende praksis, som er blevet fulgt efter den omtvistede ændring, beviser, at en sådan fremgangsmåde havde været mulig. I øvrig kan man overveje, om ikke de vanskeligheder, som maltindustrien har mødt på de ydre markeder i 1976, først og fremmest skyldtes en for høj produktionskapacitet, og dernæst det forhold, at deres kunder på grund af de betydelige leverancer i 1975/76, har ligget inde med meget store lagre af malt, hvorfor deres efterspørgsel er faldet tilsvarende.

Der er i øvrigt ingen afgørende offentlig interesse, der har talt mod den omtvistede ændring; Kommissionens hensigt var ikke at beskytte private interesser for maltvirksomhederne i tredjelande, men at undgå, at andre fællesskabsproducenters interesser skulle blive skadet ved at de pågældende tredjelande indførte gengældelsesforanstaltninger. I øvrigt består Fællesskabets offentlige interesse udelukkende i at sikre, at Fællesskabets lovgivning anvendes i overensstemmelse med dens formål, som i det foreliggende tilfælde var at hindre, at de vanskeligheder, som man på grund af den pågældende lovgivning havde mødt i 1975, skulle opstå igen i 1976. Hvis Kommissionen ved forordning 413/76 havde indført bestemmelser, der gjorde det muligt for maltvirksomhederne fortsat at udnytte de eksportlicenser, som de allerede havde fået udstedt, i henhold til ordningerne med forudbetaling af restitutioner, således som disse ordninger var gældende før nævnte forordning, ville denne forordning have været uden praktisk betydning i tolv måneder.

IV — Mundtlige forhandlinger

Parterne har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 15. november 1977.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 15. december 1977.

Præmisser

1 Ved nærværende søgsmål er der i medfør af EØF-traktatens artikel 215, stk. 2 nedlagt påstand om, at Kommissionen for De europæiske Fælles-

skaber dømmes til at betale erstatning for det tab, som sagsøgerne anfører at have lidt som følge af Kommissionens forordning nr. 413/76 af 25. februar 1976 (EFT L 50/18, 1976), der trådte i kraft den 4. marts 1976, og som ændrede de i Kommissionens forordning nr. 1957/69 af 30. september 1969 (EFT 1969 II, s. 410; org.ref. JO L 250/1, 1969), indeholdte frister for, hvor længe korn og kornprodukter, herunder malt og byg, kan henligge i uændret stand, henholdsvis forarbejdes under toldkontrol, i henhold til de herfor gældende ordninger i Rådets forordning nr. 441/69 af 4. marts 1969 (EFT 1969 (I), s. 84; org. ref. JO L 59/1, 1969).

2 Det står fast, at disse varer er omfattet af en fælles markedsordning for landbrugsprodukter, nærmere bestemt ordningen efter Rådets forordning nr. 120/67, der fra 1. november 1975 er erstattet af Rådets forordning nr. 2727/75 af 29. oktober 1975 (EFT L 281/1, 1975);

3 for så vidt angår reglerne for samhandelen med tredjelande, bestemmer artikel 12 i sidstnævnte forordning, at der ved udførsel af de nævnte produkter fra Fællesskabet kræves fremlagt en eksportlicens, som for malt har en gyldighedsperiode på 11 måneder regnet fra den måned, der følger efter licensens udstedelse;

4 med henblik på at muliggøre import fra Fællesskabet af de nævnte produkter bestemmer forordningen desuden i artikel 16, stk. 1, at der kan ydes en restitution, som dækker forskellen mellem priserne i Fællesskabet og noteringerne eller priserne på verdensmarkedet;

5 i henhold til samme artikels stykke 4 kan restitutionen forudfastsættes, idet det bestemmes, at den restitution, som gælder på dagen for indgivelse af ansøgningen om licens, kan anvendes på en eksportforretning, der gennemføres inden for licensens gyldighedsperiode.

6 Fællesskabsreglerne bestemmer desuden, at for visse produkter, herunder malt og byg, kan den således forudfastsatte restitution udbetales til Fællesskabets eksportører, før produktet faktisk forlader Fællesskabets geografiske område, eller for så vidt angår forarbejdede produkter endog før deres forarbejdning;

7 med henblik herpå indeholder Rådets forordning nr. 441/69 mulighed for, at eksportøren kan anbringe produktet under toldkontrol før eksportlicensens udløb;

8 artikel 2 og 3 indeholder herved to ordninger for anbringelse af produktet under toldkontrol, dels en ordning med forarbejdning af basisprodukter under toldkontrol, når disse produkter skal eksporteres efter forarbejdning, dels en ordning med eksportoplag eller frizoner med hensyn til produkter, der skal eksporteres i uændret stand;

9 Kommissionens forordning nr. 1957/69 til gennemførelse af ovennævnte forordning nr. 441/69 fastsatte det tidsrum, i hvilket produkterne eller varerne kunne henligge i eksportoplag eller i frizoner, til seks måneder;

10 for så vidt angår ordningen med forarbejdning under toldkontrol, begrænsede samme forordning for de produkter, for hvilke der krævedes eksportlicens, nævnte tidsrum til den del af licensens gyldighedsperiode, »som endnu resterer, når [basisprodukterne] underkastes toldkontrol«, eller, såfremt denne periode var mindre end tre måneder, til tre måneder;

11 forordning nr. 413/76 af 25. februar 1976, der trådte i kraft den 4. marts 1976, nedsatte disse frister, både for varer oplagt under toldkontrol med henblik på udførsel i uændret stand, og for varer, der forarbejdes under toldkontrol, idet fristerne for visse kornsorter og kornprodukter, så som de omtvistede, nedsattes til den del af eksportlicensens gyldighedsperiode, der resterer på dagen, hvor varen kommer under toldkontrol, eller til én måned, hvis nævnte restperiode er mindre end en måned.

12 Sagsøgerne har anført, at malterivirksomhedernes kontraktsmæssige forpligtelser på grund af forskellige tekniske og økonomiske faktorer, der skyldes bygmarkedets særlige karakteristika, i almindelighed løber over 15 til 18 måneder, inden for hvilken periode leveringen skal ske inden for 12 måneder;

13 de har gjort gældende, at procedurerne med oplag under toldkontrol for varer, der eksporteres i uændret stand, og med forarbejdning under toldkontrol, således som de var gældende før ikrafttrædelsen af forordning nr. 413/76, gjorde det muligt ved eksportlicensens udløb at indvinde de fire til seks måneder, som sædvanligvis går mellem bestillingen og de første leverancer;

14 ved at nedsætte fristerne for overskridelse af eksportlicensens gyldighedsperiode til en måned uden samtidig at fastsætte overgangsbestemmelser for

forpligtelser, der var fastsat endeligt, og som var under opfyldelse på datoen for nævnte forordnings ikrafttræden, har forordningen ifølge sagsøgerne med tilbagevirkende kraft og på uforudseelig måde ændret de økonomiske vilkår, ud fra hvilke disse forpligtelser var blevet aftalt, og den har således påført sagsøgerne et tab, som bør erstattes;

15 sagsøgerne har videre anført, at de efter denne ændring umuligt kunne opfylde de ovennævnte købekontrakter fuldstændigt, hvorved de udsatte sig for at bryde deres aftaler med deres kunder og tab af sikkerhedsstillelserne for de eksportlicenser, der ikke kunne udnyttes;

16 for at undgå dette har sagsøgerne enten opfyldt kontraktbestemmelserne og lidt tab svarende til forskellen i restitutionsbeløb og udligningsbeløb eller forsøgt at opnå de fornødne ændringer af visse kontrakter og herved afholdt betydelige omkostninger, eksempelvis til oplagring i eget eller fremmed lager;

17 sagsøgerne har konkluderet, at Kommissionen ved forordning nr. 413/76 har krænket princippet om beskyttelse af velerhvervede rettigheder, princippet om de erhvervsdrivendes berettigede forventning og princippet om, at love ikke må have tilbagevirkende gyldighed, og at Kommissionen derfor har gjort sig skyldig i en kvalificeret overtrædelse af en højere retsregel til beskyttelse af private;

18 en sådan overtrædelse er ifølge sagsøgerne et udtryk for en tjenstlig fejl, i kraft af hvilken Fællesskabet har pådraget sig ansvar.

19 Der må først sondres mellem på den ene side reglerne om eksportlicenser med forudfastsættelse af restitutionen og på den anden side reglerne om forudbetaling af den forudfastsatte restitution, hvorunder hører forordning nr. 413/76;

20 reglerne om forudfastsættelse af restitutionen tilsigter at give Fællesskabets eksportører sikkerhed for, hvilket restitutionsbeløb de vil oppebære på det tidspunkt, da den påregnede eksportforretning gennemføres, for så vidt dette faktisk sker før udløbet af licensens gyldighedsperiode;

21 reglerne om forudbetaling af restitutioner, som er indført ved forordning nr. 441/69, skal sikre, således som det navnlig fremgår af forordningens anden, tredje og femte betragtning, at såvel basisprodukter fra Fællesskabet, der skal eksporteres til tredjelande efter forarbejdning, som fællesskabsprodukter, der skal eksporteres i uændret stand, ligestilles med produkter fra tredjelande, der omfattes af toldprocedurerne med aktiv forædling, toldoplag eller frizoner;

22 denne fordel er ikke et nødvendigt led i reglerne om forudfastsættelse af restitutioner, og de to foreliggende ordninger, reglerne om forudfastsættelse og reglerne om forudbetaling af restitutioner, forfølger derfor forskellige formål og indgår ikke i et og samme regelkompleks;

23 når henses til denne sondring, må det antages, at selv om en indehaver af en eksportlicens med forudfastsat restitution, når eksporten finder sted, har en velerhvervet ret til at oppebære den forudfastsatte restitution, for så vidt eksporten faktisk gennemføres på de betingelser, der gælder ifølge fællesskabsreglerne, har han ikke i medfør af denne licens noget krav på, at reglerne om forudbetaling af restitutionen finder anvendelse på ham efter de på datoen for licensens udstedelse gældende vilkår;

24 på grund af de særlige formål for ordningen med forudbetaling af restitutionerne er det navnlig ikke berettiget, at den først og fremmest anvendes til at overskride eksportlicensens gyldighedsperiode;

25 gyldighedsperioden for disse licenser er fastsat inden for rammerne af de herfor gældende regler og kan kun ændres på de betingelser, der er fastsat i denne lovgivning, uafhængigt af reglerne om forudbetaling af restitutionerne;

26 det følger nemlig af bilag II til Kommissionens forordning nr. 2042/75 af 25. juli 1975 (EFT L 213/5, 1975), der for malt fastsætter eksportlicensens gyldighedsperiode til udløbet af den ellevte måned efter udstedelsen men en kortere gyldighedsperiode for samtlige de andre dér omhandlede produkter, at de for hvert enkelt produkt særlige handelsforhold retteligt omhandles i reglerne om eksportlicenser, og at de ikke kan påberåbes i forbindelse med reglerne om forudbetaling af restitutioner med henblik på en overskridelse af eksportlicensernes gyldighedsperiode, således som denne er fastsat ved de herfor gældende regler;

27 det følger af det anførte, at der ikke kan gives sagsøgerne medhold i deres anbringende om, at der som følge af den ændring, der ved forordning nr. 413/76 er sket i forordning nr. 1957/69, er sket en krænkelse af velerhvervede rettigheder.

28 Dernæst må det antages, at den ordning, som forordning nr. 441/69 har indført, skal anvendes således, at det navnlig ved eksportlicenser med lang gyldighedsperiode undgås, at den mulighed, som ordningen giver eksportøren, hverken medfører urimelige fordele i forhold til kravet om at sikre ligevægt mellem fællesskabsprodukter og produkter fra tredjelande eller fører til alvorlige vanskeligheder i samhandelen med tredjelande;

29 med henblik herpå bestemmer artikel 5 i nævnte forordning nr. 1957/69, at de frister, inden for hvilke varerne kan forblive under en af procedurerne med toldkontrol, »kan ... nedsættes efter omstændighederne for et begrænset eller ubegrænset tidsrum, efter den i forordning nr. 120/67/EØF, artikel 26, eller i tilsvarende artikler i de andre forordninger om fælles markedsordninger fastsatte fremgangsmåde, under hensyntagen til produkternes eller varernes karakteristika«;

30 allerede før forordning nr. 413/76 har Kommissionen udnyttet denne bestemmelse inden for mejerisektoren, nemlig ved forordning nr. 2182/69 af 31. oktober 1969 (JO L 276/50, 1969) med henblik på at »undgå vanskeligheder i den internationale handel« og ved forordning nr. 588/71 af 19. marts 1971 (EFT 1971 (I), s. 118; org.ref. JO L 67/12, 1971), i henhold til hvilken perioden under toldkontrol skulle afkortes og »tilpasses ... gyldighedsperiode[n] for eksportlicenserne«;

31 det står fast, at det antal eksportlicenser med forudfastsat restitution, der er udstedt for malt, fra 1972/73 hvert år var forøget kraftigt, og at denne stigning skabte vanskeligheder på markedet eller »i den internationale handel med de pågældende produkter«, netop fordi der fra det nævnte tidspunkt indtrådte følelige svingninger med hensyn til størrelsen af den gældende restitution;

32 på grund af disse omstændigheder var de i forordning nr. 1957/69 fastsatte perioder for varens forbliven under toldkontrol ikke længere forenelige med vilkårene på maltmarkedet;

33 den krise, der opstod på dette marked ved et tredjelands massive opkøb i juli 1975, måtte nødvendigvis forstærke disse vanskeligheder og bevirke, at et indgreb fra Kommissionens side med henblik på at ændre betingelserne for anvendelse af nævnte ordning fra da af ikke længere kunne udsættes;

34 de pågældende erhvervskredse kunne følgelig ikke på det tidspunkt, da de forhandlede og indgik deres kontrakter for 1975/1976, være uvidende om, at det i betragtning af den særlige udvikling af maltmarkedet fra og med 1972/1973 ville indebære meget store vanskeligheder for samhandelen med tredjelande og en stadig tungere økonomisk byrde for Fællesskabet at opretholde ordningen med forudbetaling af restitutionen med de frister, der var fastsat ved forordning nr. 1957/69;

35 sagsøgerne burde på baggrund af disse omstændigheder have indset, at Kommissionen som følge af vilkårene på maltmarkedet kunne blive nødt til i høståret 1975/1976 at anvende hjemmelen i artikel 5 i forordning nr. 1957/69 til at nedsætte fristerne for dette produkts forbliven under toldkontrol for under hensyn til markedssituationen at genoprette ligevægten mellem ordningen med forudfastsatte restitutioner og ordningen med forudbetaling af restitutioner;

36 faktisk foreslog Kommissionen, der ikke mente at burde ændre ordningen med forudfastsættelse, den 5. februar 1976 den i artikel 25 i Rådets forordning nr. 2727/75 omhandlede forvaltningskomité for korn, at der måtte ske enten en nedsættelse af perioden for forbliven under toldkontrol eller en nedsættelse af eksportlicensernes gyldighedsperiode;

37 under disse omstændigheder må det antages, at den ved forordning nr. 413/76 foretagne nedsættelse af disse perioder under toldkontrol ikke var uforudseelige i en sådan grad, at de pågældende erhvervsdrivendes berettigede forventning herved er blevet krænket.

38 I øvrigt kan det ikke bebrejdes Kommissionen, at den ikke ved udstedelsen af forordning nr. 413/76 traf overgangsforanstaltninger for varer, for hvilke der var indhentet eksportlicenser, men som endnu ikke var anbragt under en af ordningerne med toldkontrol;

39 ifølge forordningens artikel 3, stk. 1 er denne trådt i kraft på syvendedagen efter dens offentliggørelse i De Europæiske Fællesskabers Tidende;

40 under de foreliggende omstændigheder ville en længere ikrafttrædelsesfrist have berøvet forordningen dens praktiske betydning.

41 Endelig bestemmer forordningen i artikel 3, stk. 2, at den ikke »gælder ... for produkter, der før dens ikrafttræden faldt ind under en af de ved forordning (EØF) nr. 441/69 indførte ordninger for forudbetaling af restitutionen«;

42 herved bestemmer forordningen, at varer, der er henlagt i uændret stand henholdsvis angivet til forarbejdning under toldkontrol før forordningens ikrafttræden, omfattes af de frister for toldkontrol, der gjaldt efter forordning nr. 1957/69, og den har følgelig ikke tilbagevirkende kraft.

43 Af disse grunde må det antages, at Kommissionen ikke ved at vedtage forordning nr. 413/76 har begået en sådan kvalificeret overtrædelse af en højere retsregel til beskyttelse af private, at Fællesskabet har pådraget sig ansvar over for sagsøgerne;

44 sagsøgte må følgelig frifindes.

Vedrørende sagsomkostningerne

45 I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2 dømmes den part, der ikke får medhold, til at afholde omkostningerne;

46 da sagsøgerne ikke har fået medhold, bør de dømmes til at afholde sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN

1. **Sagsøgte frifindes.**

2. **Sagsøgerne afholder sagens omkostninger.**

Kutscher Sørensen Bosco

Donner Pescatore Mackenzie Stuart O'Keeffe

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 26. januar 1978.

A. Van Houtte
Justitssekretær

H. Kutscher
Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT H. MAYRAS FREMSAT DEN 15. DECEMBER 1977 [1]

Høje Ret.

I — Jeg vil starte med at gennemgå reglerne i den ordning, hvis ændring »i utide« har berørt Groupement d'Intérêt Économique »Union Malt« og de ni andre sagsøgere; på denne ændring støtter de deres erstatningssøgsmål, som Domstolen har forenet under retsforhandlingerne.

Artikel 12, stk. 1, første afsnit i Rådets forordning nr. 120/67 om den fælles markedsordning for korn, der fra 1. november 1975 er erstattet af tilsvarende bestemmelser i Rådets forordning nr. 2727/75, bestemmer, at der for enhver eksport fra Fællesskabet af de i artikel 1 nævnte produkter (herunder byg og malt) kræves fremlagt en eksportlicens, som udstedes af medlemsstaterne på anmodning. Den restitution, der eventuelt skal anvendes på transaktionen, kan være fastsat på forhånd, »forudsat«; i så fald gøres der bemærkning herom på licensen, der tjener som dokumentation for forudfastsættelsen.

Til gengæld bestemmer artikel 12, stk. 1, tredje afsnit, at udstedelse af licenser for eksport til tredjelande med forudfastsættelse af restitutionen, »betinges af, at

1 — Oversat fra fransk.